

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ: ФІЛОСОФСКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

Дзєбань А. П., Жданенко С. Б.

Предпринята попытка определить мировоззренческо-понятийные основы проблемы права человека на информацию в информационном обществе. Обосновано, что право на информацию получает правовую регламентацию не только как право индивида, но и как важнейшая форма обеспечения взаимосвязи между государством и гражданским обществом. Оно ограничивает произвол государственной власти, способствует ее успешной реализации, и тем самым гарантирует свободу индивида и общества.

Ключевые слова: информация, информатизация, информационные права, право на информацию, общество, личность.

RIGHT TO INFORMATION: PHILOSOPHICAL-LEGAL ASPECT OF PROBLEM

Dzeban A. P., Granenko S. B.

The attempt of determination of view-concepts bases of problem of human right is undertaken on information in informative society. It is grounded, that right to information gets legal regulation not only as right for an individual but also as major form of providing of intercommunication between the state and civil society. It limits tyranny of State power, instrumental in its successful realization, and the same, guarantees freedom of individual and society.

Key words: information, informatization, informative rights, right on information, society, personality.

УДК 340.12

В. А. Трофименко, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Показано, чи закріплюється обов'язковість правового виховання працівників силових структур країни. В цьому напрямку проаналізовано основні нормативні акти, що регламентують діяльність правоохоронних органів. Надано пропозиції щодо поліпшення ситуації з правового виховання у наведених структурах.

Ключові слова: правова культура, правосвідомість, правове виховання, силові структури, правоохоронні органи.

Актуальність проблеми. Наша країна знаходиться в постійному процесі правової реформи, але, як це не прикро казати, рівень довіри громадян до працівників правоохоронної системи нестримно знижується. Сьогодні в очах громадян міліціонер уже не є символом захисту, а навпаки. І це незважаючи на те, що кількість представників силових структур тільки зростає, а їхнє фінансування збільшується на тлі хронічного недофінансування інших галузей – охорони здоров'я, освіти, науки тощо. Тому причину недовіри потрібно шукати не в кількісних показниках, необхідно звернутися до того, що фактично є основою правоохоронної діяльності – правової культури та правосвідомості силовика. І тут ми можемо побачити, що, незважаючи вже більш ніж 20-річну незалежність, наша країна фактично не приділяла достатньої уваги правовому вихованню не тільки своїх громадян, а й тих осіб, які покликані їх захищати. На сьогодні не існує комплексного підходу до правового виховання в жодній силовій структурі, не розроблено критерії відбору при прийнятті на роботу щодо рівня правової культури, а це на пряму впливає на ставлення і рядового, і начальницького складу до своїх обов'язків. І тут питання правового виховання працівників силових структур набуває нового забарвлення. Недовіра громадян може призвести до повного нехтування законними способами вирішення негараздів, що виникають, відторгнення держави. Тому питання системного підходу до правового виховання правоохоронців та його фіксації у нормативних актах потребує глибокого наукового підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До майбутніх правоохоронців висувається багато вимог, яким вони повинні відповідати. Це і фізичні, та психічні й інші вимоги. І цим вимогам приділяється достатня увага галузевими науковцями-фахівцями. Але рівень правової культури та правосвідомості майбутнього правоохоронця на сьогодні не введено як обов'язковий, тому й увага йому лише починає приділятися.

Мета статті – показати важливість системного підходу до правового виховання працівників силових структур та необхідність його нормативного закріплення.

Виклад основного матеріалу. В Україні нині існує добре розгалужена система силових правоохоронних органів. Серед основних – Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України. Кожне з наведених відомств має свою структуру, а найбільш диверсифікованим є МВС, яке має у своїй системі велику кількість спеціалізованих збройних підрозділів. Ці структури діють на основі спеціальних законів та підзаконних нормативних актів, прийнятих у різні роки. І накопичилося їх на цей час доволі достатньо. Закони України від 20 грудня 1990 р. «Про міліцію»

[1], від 5 листопада 1991 р. «Про прокуратуру» [2], від 25 березня 1992 р. «Про службу безпеки України» [3] – це ті нормативно-правові акти, які закріплюють основні вимоги до претендентів, що мають бажання поступити на роботу до силових структур. Розглянемо якими є ці вимоги.

Згідно з ч. 1 ст. 17 Закону України «Про міліцію» на службу до міліції приймаються на контрактній основі громадяни України, які досягли 18-річного віку (крім випадків, встановлених законодавством), мають повну загальну середню освіту, володіють державною мовою, здатні за своїми особистими, діловими і моральними якостями, фізичною підготовкою і станом здоров'я виконувати покладені на міліцію завдання. При прийнятті на службу до міліції може бути встановлено випробування строком до одного року. У ст. 46 Закону України «Про прокуратуру» [2] встановлено: «Прокурорами і слідчими можуть призначатися громадяни України, які мають вищу юридичну освіту, необхідні ділові і моральні якості. Особи, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю, проходять в органах прокуратури стажування строком до одного року. Порядок стажування визначається Генеральним прокурором України». У ч. 2 ст. 19 Закону України «Про службу безпеки України» [3] проголошено: «До органів Служби безпеки України приймаються на конкурсній, добровільній і договірній основі громадяни України, здатні за діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я ефективно виконувати службові обов'язки. Критерії професійної придатності, зокрема юридичної обізнаності, визначаються кваліфікаційно-нормативними документами, які затверджуються Головою Служби безпеки України». Якщо уважно прочитати ці норми, то побачимо, що для служби в міліції та Службі безпеки України не потрібна навіть юридична освіта. Зрозуміло, що без професійної юридичної освіти особа не зможе обіймати певні посади, але юридична освіта не потрібна і тим, наприклад, працівникам міліції, які одержують зброю та спеціальні засоби під час виконання своїх обов'язків. Юридичні знання такі правоохоронці мають на рівні середньої школи, а як правознавство подається, а не викладається у школах, сьогодні знають усі. Звісно, є якісь інструктажі про поведінку зі зброєю, спецзасобами, але у такого правоохоронця немає світоглядної основи його діяльності. Навряд чи він зможе сказати, що таке права і свободи людини, її гідність, свобода, але його робота – захищати ці цінності людини.

Аналізуючи необхідність юридичної освіти для майбутніх прокурорів і слідчих прокуратури, можна сказати, що ця вимога теж містить темні місця. Нинішня юридична освіта більшою мірою дає знання законодавства, нормативно-правових актів. У стінах юридичних вищих навчальних закладів формується юрист-позитивіст. Так, він знає закони, так, він їх застосовує. А чи

замислюється цей юрист-практик над їхнім змістом, справедливістю законодавчих норм? Якщо і замислюється, то чи має він необхідну для цього світоглядну базу? Якщо звернутися до вкладишів до диплому про вищу юридичну освіту, то можна побачити великий ухил у бік галузевих правових наук. Навчальні дисципліни, які формують світогляд людини, становлять невеликий відсоток: філософія, філософія права, соціологія, політологія тощо. Лише з 2013 р. у Національному університеті «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» почали викладати дисципліну «Філософські проблеми правового виховання», але вона є вибірковою. Крім філософії, як це не прикро, фактично усі гуманітарні науки є вибілковими, і студенти не завжди їх обирають – вони не такі прості до засвоєння, примушують мислити, а мислення сьогодні серед студентів, м'яко кажучи, не дуже популярне. Тому автора не дивує ситуація, яка з ним сталася декілька років тому: на запитання до студентів факультету, який готує майбутніх працівників певної силової структури, чи будете ви стріляти в людей у разі несправедливого наказу, було одержано відповідь, що людина наказ виконає без зайвих роздумів про його справедливість. Законотворення, таким чином, у процесі одержання освіти піднімає необхідність формування певного рівня правової культури та правосвідомості. Студента-юриста фактично не вчать оцінювати нормативний акт на його відповідність міжнародним стандартам у галузі прав і свобод людини і громадянина. З цього можна висказати: наявна юридична освіта теж кардинально не розв'язує проблему формування правосвідомості та правової культури правоохоронця.

З наведеного випливає таке. Перш за все юридична освіта повинна бути доповнена навчальними дисциплінами, які не тільки дають знання, а й формують світоглядну основу майбутнього силовика. Ці дисципліни мають бути обов'язковими, як було декілька років тому. І вже після реформування юридичної освіти її наявність повинна стати необхідною умовою роботи в силових правоохоронних структурах. Як попередній висновок: на стадії відбору претендентів до силових структур не існує обов'язкової вимоги до відбору силовиків за рівнем правової культури та правосвідомості. Але ситуація з правовим вихованням не поліпшується і серед уже працюючих правоохоронців. І тут можна відмітити, що найкращою є ситуація в органах прокуратури. Перш ніж її описати, важливо звернутися ще до одного нормативного акта – Закону України від 17 травня 2012 р. «Про правила етичної поведінки» [4] (на жаль, лише через 21 рік після набуття незалежності наша країна одержала такий законодавчий акт).

Згідно з пунктами 5 та 7 ст. 2 наведеного Закону його дія поширюється, зокрема, на осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ,

державної кримінально-виконавчої служби, осіб начальницького складу податкової міліції, посадових та службових осіб органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, митної служби, державної податкової служби. На основі ст. 5, яка встановлює: «Правила етичної поведінки є правовою основою для кодексів чи стандартів поведінки», можна сказати: закон може розглядатись як основа тих актів, що встановлюють вимоги в тому числі й до рівня правової культури та правосвідомості силовиків, хоча цьому в його змісті приділено все ж таки замало уваги. Звернемося до ст. 14 Закону такого змісту: «1. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, незважаючи на особисті інтереси, утримуються від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать законодавству або становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам. 2. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, самостійно оцінюють правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливу шкоду, що буде завдана у разі виконання таких рішень чи доручень. 3. У разі отримання для виконання рішень чи доручень, які особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, вона повинна негайно в письмовій формі повідомити про це керівника органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, в якому вона працює». Стаття не містить безпосередньо вимог до рівня правової культури та правосвідомості. З її змісту ми бачимо, що вона констатує їхню наявність (вміння оцінювати правомірність, утримання від дій, які загрожують правам і свободам громадян, наявність активної громадянської та громадської активності). Як цей Закон реалізується в силових структурах? Повернемося до органів прокуратури.

Наказом Генерального прокурора України від 28 листопада 2012 р. затверджено Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури [5], яким вони повинні керуватись як на службі, так і поза нею. За змістом і часом відмітимо, що цей акт створено в тому числі і на базі Закону України «Про правила етичної поведінки».

Завданнями Кодексу, за ст. 1 є: забезпечення ефективного здійснення працівниками прокуратури своїх професійних обов'язків на підставі додержання принципів верховенства права, законності, суспільної моралі та високої культури, підвищення авторитету органів прокуратури та сприяння зміцненню довіри громадян до них, створення умов для розвитку у працівників прокуратури почуття справедливості, відповідальності, відданості справі,

додержання загальнолюдських моральних цінностей, запобігання проявам корупції, формування принципової морально-правової позиції у взаєминах з колегами по службі та керівництвом. Важливо відмітити деякі принципи професійної діяльності працівників прокуратури (ст. 4 Кодексу): верховенства права та законності, поваги до прав і свобод людини і громадянина, толерантності, справедливості та об'єктивності, професійної честі і гідності, формування довіри до прокуратури, утримання від виконання незаконних рішень чи доручень. У подальшому в наступних статтях розкривається зміст цих принципів, але знов-таки лише презюмується наявність достатньо високого рівня правової культури та правосвідомості. На нашу думку, наявність такого Кодексу, яким би не досконалим він не був, є кроком правильного ставлення до проблеми рівня правової культури та правосвідомості працівників прокуратури.

Приділимо увагу ще одному нормативному акту, що регламентує діяльність прокуратури. Це Дисциплінарний статут прокуратури, затверджений постановою Верховної Ради України від 6 листопада 1991 р. [6]. Його ст. 2 теж висуває доволі високі вимоги до працівника прокуратури: «Працівники прокуратури повинні мати високі моральні якості, бути принциповими і непримиренними до порушень законів, поєднувати виконання своїх професійних обов'язків з громадянською мужністю, справедливістю та непідкупністю. Вони повинні особисто суворо додержувати вимог закону, виявляти ініціативу в роботі, підвищувати її якість та ефективність і сприяти своєю діяльністю утвердженню верховенства закону, забезпеченню демократії, формуванню правосвідомості громадян, поваги до законів, норм та правил суспільного життя».

Підсумуємо: основні нормативно-правові акти стосовно діяльності прокуратури показують, що держава бажає бачити в її лавах освічених, професійних працівників з високим рівнем правової культури та правосвідомості.

Які ж нормативні акти регламентують розглядувані питання в Міністерстві внутрішніх справ України та Службі безпеки України?

5 жовтня 2000 р. колегією Міністерства внутрішніх справ України схвалено Етичний кодекс працівника органів внутрішніх справ України [7]. На наш погляд, документ має поверхневий характер та форму, але заслуговує на увагу. Цей документ теж містить низку вимог до правоохоронця, серед яких (цитуюємо):

«...виконуючи вимоги Присяги працівника органів внутрішніх справ України, зобов'язуються: керуватися у службовій діяльності і повсякденному житті та поведінці системою наступних етичних норм:

1. Безперечно і неухильно поважати та захищати права і свободи людини і громадянина, несучи особисту відповідальність перед державою і суспіль-

ством за життя і безпеку людей у ситуаціях, що потребують втручання правоохоронців.

2. Виховувати в собі почуття гордості за свою країну, її народ, його історію та культуру, поважати державну символіку, підпорядковувати свою професійну діяльність інтересам розбудови незалежної України, стверджувати принципи законності, справедливості та гуманізму.

3. У своїй роботі неухильно керуватись законодавством України. Виконувати норми Дисциплінарного Статуту.

4. При виконанні своїх функціональних обов'язків ставитися до громадян справедливо, уважно, доброзичливо, неупереджено, з почуттям поваги до її людської гідності, не допускаючи при цьому жодних проявів дискримінації на ґрунті статі, раси, віку, мови, релігії, національності, громадянства, соціального походження, освіти, матеріального стану, політичних та інших переконань.

5. Не допускати проявів жорстокого або принизливого ставлення до людей, поважати їх природне право на життя, законні права на свободу думки, совісті, самовираження, збереження здоров'я, мирного зібрання, володіння майном, тощо. Використовувати силу тільки як крайній захід для досягнення законної цілі...

9. Критично ставитись до власних професійних якостей та поведінки. Постійно працювати над самовдосконаленням, підвищенням свого професійного та загальнокультурного рівня...

11. У разі недотримання взятих зобов'язань бути готовими понести відповідальність, передбачену законодавством України, іншими чинними нормативними актами, що регламентують діяльність органів внутрішніх справ».

Як бачимо, в цьому документі Міністерство внутрішніх справ України, як і Генеральна прокуратура України, висуває низку вимог до правової культури та правосвідомості стосовно представників свого відомства, що дуже важливо.

Звертаючи увагу на Службу безпеки України, відмітимо, що нам не вдалося знайти документ, який би встановлював етичні моменти роботи працівника Служби безпеки...

Тепер проаналізуємо нормативні документи, які мають усі розглядувані силові структури, – дисциплінарні статuti. Цікавий момент: на відміну від етичних кодексів дисциплінарні статuti силових структур закріплено на рівні законів України та постанов Верховної Ради України, тобто вони мають більш важливе значення та більшу юридичну силу. І знову бачимо лише вимоги до правоохоронців. У прокуратурі (ч. 1 ст. 2 Дисциплінарного статуту прокуратури України, затвердженого постановою Верховної Ради України від

9 листопада 1991 р. [6]: «Працівники прокуратури повинні мати високі моральні якості, бути принциповими і непримиренними до порушень законів, поєднувати виконання своїх професійних обов'язків з громадянською мужністю, справедливістю та непідкупністю. Вони повинні особисто суворо додержувати вимог закону, виявляти ініціативу в роботі, підвищувати її якість та ефективність і сприяти своєю діяльністю утвердженню верховенства закону, забезпеченню демократії, формуванню правосвідомості громадян, поваги до законів, норм та правил суспільного життя». У Міністерстві внутрішніх справ України (ч. 2 ст. 1 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ, затвердженого Законом України від 22 лютого 2006 р. [8]: «Службова дисципліна в органах внутрішніх справ досягається: створенням належних умов проходження служби особами рядового і начальницького складу... дотриманням законності і статутного порядку; повсякденною вимогливістю начальників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності; вихованням в осіб рядового і начальницького складу високих моральних і ділових якостей; забезпеченням соціальної справедливості та високого рівня соціально-правового захисту; умілим поєднанням і правильним застосуванням заходів переконання, примусу, дисциплінарного та громадського впливу; належним виконанням умов контракту про проходження служби». У Службі безпеки України (п. 3 розд. 1 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24 березня 1999 р. [9]: «Військова дисципліна досягається шляхом: виховання високих бойових і морально-психологічних якостей військовослужбовців на національно-історичних традиціях українського народу та традиціях Збройних Сил України, патріотизму, свідомого ставлення до виконання військового обов'язку, вірності Військовій присязі; особистої відповідальності кожного військовослужбовця за дотримання Військової присяги, виконання своїх обов'язків, вимог військових статутів; формування правової культури військовослужбовців; умілого поєднання повсякденної вимогливості командирів і начальників (далі – командири) до підлеглих без приниження їх особистої гідності, з дотриманням прав і свобод, постійної турботи про них та правильного застосування засобів переконання, примусу й громадського впливу колективу...»

Роблячи другий проміжний висновок, зазначмо таке. Проаналізовано фактично три рівні нормативних актів, які регламентують діяльність та вимоги до представників силових структур: закони України, дисциплінарні статuti, статuti етичної поведінки (там, де вони є). На кожному з цих рівнів кожне силове відомство виявляє бажання бачити у своїх лавах працівників з високою правовою культурою та правосвідомістю, як це впливає з їхніх обов'язків. При цьому жодна із силових структур на сьогодні фактично не має

працюючої системи підтримання та підвищення рівня правових знань і відповідно правової культури та правосвідомості, покладаючись або на освіту своїх робітників, або на їхню самоосвіту. Як результат наведемо такі статистичні дані: 1994 р. – повністю довіряють міліції 3 % громадян, 2008 р. – 1 %, 2012 р. – 0,8 % населення, 1994 р. – зовсім не довіряють міліції – 28 % людей, 2008 р. – 23 %, 2012 р. – 31 %. Якщо поррахувати взагалі тих, хто повністю довіряє та переважно довіряє правоохоронним органам, то їх набереться лише близько 9 % від населення нашої країни [10]. І це при тому, що кількість правоохоронців порівняно з радянськими часами збільшилася в рази. Причина зрозуміла: низький рівень правової культури та правосвідомості представників силових структур. Як подолати цю ситуацію та повернути довіру до правоохоронців? Потрібно діяти в декількох напрямках.

Законодавство. На нашу думку, етичні кодекси поведінки повинна мати кожна силова структура, і затверджувати ці кодекси слід на рівні законів, за порушення яких повинна наступати відповідальність. Відповідальність за порушення цих норм можна включити до дисциплінарних статутів. Іншим рішенням можуть бути розроблення і прийняття на рівні закону єдиного для всіх силових структур Кодексу етичної поведінки. Впливовою може виявитись існуюча у східному світогляді «культура сорому», коли за скоєне людині соромно перед іншими, тобто відповідальність повинна мати не тільки формально-нормативний, а й моральний характер.

Наука. Важливо відновлювати фундаментальні наукові дослідження у галузі правового виховання, методів, засобів, способів правовиховного впливу на працівників правоохоронної системи, визначення критеріїв рівнів правової культури та правосвідомості, які у подальшому стануть базисом навчальних дисциплін з проблематики правового виховання.

Юридична освіта. На сьогодні ця галузь освіти потребує переформатування у бік збільшення тих навчальних дисциплін, які формують світогляд майбутнього правоохоронця. До таких, як уже зазначалося, належать філософія, філософія права, філософія правового виховання, політологія і соціологія, релігієзнавство, юридична аргументація та ін. Такі навчальні дисципліни повинні мати статус обов'язкових. Необхідно створювати навчальні дисципліни чи спеціальні курси з прав і свобод людини і громадянина, розуміння основних правових цінностей, дослідження світового досвіду формування демократичного суспільства.

Зважаючи на те що для деяких правоохоронців (переважно рядового складу) юридична освіта не є обов'язковою, необхідно створити спеціальні навчальні заклади, навчання в яких буде обов'язковим для кожного майбутнього правоохоронця і які даватимуть мінімально необхідний і одночасно

достатній рівень правових знань. Знов-таки у цих навчальних закладах повинні викладатися й гуманітарні науки.

До системи юридичної освіти в разі необхідності можна включити інститути післядипломної освіти, школи та курси підвищення кваліфікації, які допоможуть правоохоронцям засвоїти найсучасніші знання.

І головне, у майбутньому базова юридична освіта повинна стати однією з обов'язкових вимог для вступу до правоохоронної силової структури.

Правоохоронні силові структури. На нашу думку, це один з провідних напрямків. Тут перетинаються дві дуже важливі складові взаємодії правоохоронної системи та суспільства. Перша – підвищення поваги до силових правоохоронних структур, друга – безпосередньо підвищення рівня правової культури і правосвідомості силовиків. І хоча перша складова по суті не є темою цієї публікації, вважаємо за необхідне навести такий приклад. У першій половині 2013 р. на одному з харківських телевізійних каналів у випуску новин було показано цікавий відеосюжет. Працівники одного з силових підрозділів прийшли до школи, в якій зібрали учнів, котрі прогулювали заняття. В актовій залі школи ці учні мали можливість побачити, потримати шоломи, бронежилети, спеціальні засоби та зброю (звісно, без набоїв). Дітлахи з радістю приміряли все це на себе. Зустріч тривала близько години. Наприкінці цієї зустрічі командир спецпідрозділу сказав: ви побачили, що в нас є, які засоби, і якщо ви будете прогулювати, ви можете стати злочинцями, а ця зброя може бути використана проти вас. Після зустрічі більшість школярів пообіцяли не прогулювати заняття. До чого ведеться: ми бачимо вдалий приклад взаємодії силових структур із суспільством, який потрібно продовжувати. А продовженням може бути друга складова.

Висновки. Зважаючи на те, що правовому вихованню приділяється дуже мало уваги в країні взагалі, не є відкриттям: у правоохоронних органах немає спеціалізованих структур, які ним займаються. Вважаємо за необхідне створити в кожній силовій структурі підсистему правового виховання (департаменти, відділи, сектори тощо). Метою цих підрозділів є підвищення рівня правової культури та правосвідомості правоохоронців, засоби – переважно роз'яснювальна лекційна робота на основі правової бази країни. Наголос сьогодні потрібно робити більшою мірою знов-таки на негативних наслідках порушення законів та інших актів. Сьогодні показує, що це важливо. До правового виховання слід включати «культуру сорому» – силовик повинен розуміти, що до нього як члена суспільства може бути дуже негативне ставлення. Прийшовши додому, він повинен знати, що його службові обов'язки є наявними, такими, які обговорюються суспільством, а фактично кожним мешканцем будинку, де він проживає.

Підрозділи, які займатимуться правовиховною роботою, мають комплектуватися фахівцями в галузі юриспруденції та педагогіки. Необов'язково це повинні бути професійні юристи. Але юридична освіченість є первинною необхідністю. Підготовка таких фахівців можлива у вищих навчальних закладах. Прикладом такої підготовки є діяльність Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», коли після прийняття нового Кримінального-процесуального кодексу було проведено відповідні заняття з практичними працівниками силових структур. На сьогодні для таких працівників можна використовувати скорочені навчальні програми на основі програм денних факультетів.

Але головним у цій проблематиці є закріплення етичної поведінки представників силових структур на законодавчому рівні. За порушення цих норм повинна наступати реальна відповідальність (кримінальна, дисциплінарна тощо). Правоохоронець повинен розуміти, що не тільки за додержання службових обов'язків, а й за етику поведінки він несе відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.
2. Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.
3. Закон України «Про службу безпеки України» від 25 березня 1992 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.
4. Закон України «Про правила етичної поведінки» від 17 травня 2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4722-17>.
5. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури, затверджений наказом Генерального прокурора України 28 листопада 2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/kodet.html?_m=publications&_t=rec&id=113992.
6. Дисциплінарний статут прокуратури, затверджений Постановою Верховної Ради України 6 листопада 1991 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1796-12>.
7. Етичний кодекс працівника органів внутрішніх справ України, схвалений 5 жовтня 2000 року колегією Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://rus.kadry-gumvd.kharkov.ua/engine/doc.php?ID=5>.
8. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ, затверджений Законом України від 22 лютого 2006 року України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>.
9. Дисциплінарний статут Збройних сил України, затверджений Законом України від 24 березня 1999 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/551-14>.
10. Иванова Е. Страх порядка / Е. Иванова // Корреспондент. – 2013. – №20 (550). – С. 26–29.

ПРАВОВОЕ ВОСПИТАНИЕ РАБОТНИКОВ СИЛОВЫХ СТРУКТУР: ПРОБЛЕМЫ НОРМАТИВНОГО ЗАКРЕПЛЕНИЯ

Трофименко В. А.

Показано, является ли обязательным правовое воспитание для работников силовых структур государства. В этом направлении проанализировали основные нормативные акты, регламентирующие деятельность правоохранительных органов. Внесены предложения по улучшению ситуации с правовым воспитанием в этих структурах.

Ключевые слова: правовая культура, правосознание, правовое воспитание, силовые структуры, правоохранительные органы.

LEGAL EDUCATION WORKERS POWER STRUCTURES: PROBLEMS STATUTORY

Trofimenko V. A.

Publication shown or fixed binding legal education workers power structures of the country in this area analyzes the key regulations that govern the police force, provided suggestions to improve the situation of legal education in the above structures.

Key words: legal culture, justice, legal education, law enforcement agencies, law enforcement agencies.

УДК 340.12

Ю. В. Мелякова, кандидат філософських наук

ЕТНОМЕНТАЛЬНИЙ ВИМІР ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ

Реальність права розуміється сьогодні як комунікативна. Дієвість права полягає в утворенні продуктивного дискурсу, що має загострити існуючі соціальні суперечності та розрішити їх шляхом досягнення оптимального консенсусу. Метою правового дискурсу завжди є справедливість, але як моральний, так і правовий її сенс мінливий. Етноментальний зміст юридичної справедливості визначається джерелами права, що мають регіональну та історичну специфіку. Тому правовий дискурс та соціальна справедливість, заради якої він здійснюється, матимуть значні відмінності у континентальній, далекосхідній і мусульманській системах права.

Ключові слова: правовий дискурс, джерела права, справедливість, традиційна правова сім'я, релігійна правова сім'я, звичай, караюче право.